

Nye regler for AFP i privat sektor

Vi vil i denne artikkelen redegjøre for en del av de viktigste regelendringene i den nye AFP-ordningen sammenlignet med tidligere AFP-ordning. Vi har ikke berørt den regnskapsmessige behandlingen ved innføringen av ny AFP.

Artikkelen er forfattet av:

Advokat
Gro Forsdal Helvik
Deloitte Advokatfirma AS

Advokatfullmektig
Vibeke Austad
Deloitte Advokatfirma AS

I forbindelse med innføring av pensjonsreformen i folketrygden, er det fra 1. januar 2011 innført en ny AFP-ordning i privat sektor. Endringen er ment å gi større fleksibilitet og helt nye muligheter for å kombinere arbeid og pensjon.

Avtalefestet pensjon (AFP) er en tariffestet ordning. Dette innebærer at retten til AFP forutsetter at man arbeider i en virksomhet som er bundet av tariffavtale der AFP inngår. Det er imidlertid ikke noe vilkår at den enkelte arbeidstaker er medlem av noen fagforening.

De viktigste endringene er at AFP blir en livsvarig ytelse og at den ikke avkortes mot arbeidsinntekt. Fra å være en tidsavgrenset tidligpensjonsordning fra 62 til 67 år, er ny AFP nå blitt et livsvarig påslag til folketrygdens alderspensjon.

Forholdet til annen pensjon og annen inntekt

Ny AFP gir gode muligheter for å kombinere arbeid og pensjon. Med ny AFP kan man i utgangspunktet jobbe så mye man vil, uten stans eller avkortning i pensjonsutbetalingen. Dette tilsvarer prinsippene i ny folketrygd om fleksibelt uttak. Til sammenligning ble AFP-pensjonen tidligere avkortet ved inntekt over toleransebeløp på NOK 15 000,- pr. år, slik at man

i slike tilfeller mottok en gradert AFP-pensjon eller at pensjonen helt bortfalt.

Ny AFP må før fylte 70 år tas ut *sammen med* hel eller gradert alderspensjon i folketrygden. Dette innebærer at arbeidstakeren må oppfylle folketrygdens opptjeningsregler for alderspensjon på uttakstidspunkt. I den nye pensjonsreformen i folketrygden er det åpnet opp for uttak av hel eller delvis alderspensjon fra 62 år, så lenge pensjonen fra fylte 67 år vil gi en utbetaling som overstiger minstepensjonsnivået.

Ny AFP er en ugradert, og livsvarig pensjonsytelse som gis som et påslag til alderspensjonen i folketrygden, uten prøving mot arbeidsinntekt. At AFP-ytelsen er ugradert, innebærer at man alltid vil få utbetalt 100 %, selv om man velger å ta ut gradert alderspensjon fra folketrygden. Følgelig, dersom man velger å utsette uttak av alderspensjonen, vil man heller ikke kunne motta AFP. I realiteten er nye AFP således nærmest å betrakte som en tilleggspensjonsytelse, mot tidligere en ren tidligpensjonsordning for årene 62 til

67 år, med overgang til alderspensjon fra folketrygden etter 67 år.

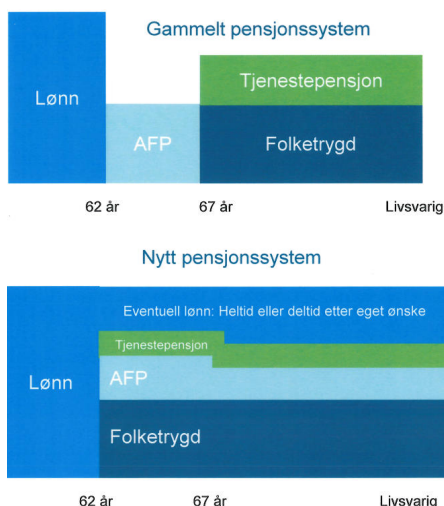
Tidspunktet man velger å starte sitt pensjonsuttak fra vil påvirke størrelsen på de årlige ytelsene. Dersom man velger utsatt uttak, vil man få høyere årlig pensjonsytelse, da pensjonen vil bli utbetalt over færre år. Hvorvidt det vil «lønne» seg å utsette pensjonsuttaket i folketrygden og fortsette å arbeide, vil i stor grad bero på hvor lenge man forventer å leve. Mer eller mindre enn gjennomsnittet? Dersom man faller fra tidlig, er det ikke sikkert man får glede av hele pensjonsbeholdningen sin. «Ubrukt» pensjonsbeholdning fra folketrygden tilfaller som kjent ikke arvingene, men går til å finansiere pensjonen for de som lever lenge.

Kort oppsummert vil man fra og med 1. januar 2011 ikke ha anledning til å motta AFP uten at man også samtidig begynner å ta ut hel eller gradert alderspensjon fra folketrygden. Samtidig vil AFP-pensjonen alltid bli utbetalt uavkortet, uavhengig av hvor stor pensjon man mottar fra folketrygden og uavhengig av om man mottar lønnsinntekt i tillegg.

Krav til ansiennitet i bedrift tilsluttet AFP-ordningen

For å få rett til AFP må arbeidstakeren ha tilstrekkelig ansiennitet i en virksomhet som er bundet av tariffavtale der AFP inngår. I tidligere AFP-ordning var det tilstrekkelig at arbeidstakeren hadde vært sammenhengende ansatt i bedriften i de siste tre årene før uttak, eventuelt at arbeidstaker hadde vært omfattet av AFP-ordningen de siste fem årene før uttak (noe som var aktuelt ved skifte av jobb).

I ny AFP må årskull født 1955 eller senere ha vært ansatt og arbeidet i AFP-bedrift i sju av de siste ni årene før fylte 62 år. For

arbeidstakere født i årene 1944 til 1954 er det gitt overgangsregler og denne gruppen arbeidstakere har lavere ansiennitetskrav, slik at årskullene 1944 til 1951 ved fylte 62 år må ha vært arbeidstaker i bedrift omfattet av AFP i minst tre av de siste fem årene. For årskullet 1952 kreves at en har vært omfattet minst fire av de siste seks årene, for årskullet 1953 kreves minst fem av de siste sju årene, og for årskullet 1954 kreves minst seks av de siste åtte årene.

Krav til ansettelse

I ny AFP må arbeidstakeren på uttakstidspunktet være ansatt og reell arbeidstaker i en tilsluttet bedrift. Midlertidige avbruddsperioder kan imidlertid godtas, under forutsetning av at periodene til sammen ikke overstiger 26 arbeidsuker. I vedtektene er det gitt nærmere regler om sykefravær, permisjon og annet opphold i arbeidsforholdet, samt regler knyttet til konkurs og nedbemanning som vi ikke går nærmere inn på her. Når det gjelder vilkåret om at man må være reell arbeidstaker, er det verdt å merke seg at endringer i arbeidsforholdet etter 62 år kan medføre at man mister retten til AFP, for eksempel ved utbetaling av gavepensjon, eller ved at det avtales redusert arbeidstid mot fortsatt full lønnsutbetaling. Det samme vil også gjelde dersom en arbeidstaker slutter helt å arbeide i bedriften uten å ha søkt om AFP, idet vedkommende i et slikt tilfelle vil miste retten til AFP. Vilkalet om at man må være reell arbeidstaker på uttakstidspunktet, er imidlertid ikke nytt sammenlignet med tidligere. Dette har vært et absolutt vilkår også for retten til AFP etter tidligere ordning.

For øvrig må den enkelte arbeidstaker ha arbeidet i minst 20 %-stilling i ansiennitetsperioden. Arbeidsforholdet må ha vært hovedbeskjeftigelsen til arbeidstakeren og ha gitt arbeidstakeren en pensjonsgivende inntekt som er høyere enn øvrige inntekter. Med øvrige inntekter menes summen av all annen inntekt, herunder pensjonsgivende inntekt, pensjon, honorar samt utbytte og andel av overskudd fra foretaket eller annet selskap hvor arbeidstakeren har en betydelig eierandel. Inntekt fra selskap hvor arbeidstakeren ikke kan sies å ha en betydelig eierandel, skal ikke anses som «øvrige inntekter» i denne forbindelse, og inngår ikke i inntektsprøvingen.

Inntektskrav og opptjening

For å kunne få rett til AFP må arbeidstaker på uttakstidspunktet ha en minimumsinntekt tilsvarende gjeldende grunnbeløp.

I tillegg er det et vilkår at arbeidstaker kalenderåret forut for uttak har mottatt en inntekt over gjennomsnittlig grunnbeløp. Dette innebærer at en arbeidstaker som på uttakstidspunktet, og i det foregående året, ikke har hatt en pensjonsgivende årsinntekt på minst 1G, ikke har rett til AFP.

Ny AFP krever i tillegg at arbeidstaker ikke har mottatt pensjon, ventelønn eller lignende ytelser på mer enn 1,5 G pr. år i løpet av de siste tre årene før arbeidstaker fylte 62 år. I slike tilfeller vil arbeidstaker ikke ha rett til AFP-pensjon.

Retten til AFP tjenes opp med 0,314 pst. av årlig pensjonsgivende inntekt opp til en øvre grense på 7,1 G. Siste år som tas med i grunnlaget skal være det kalenderår man fylte 61 år. Pensjonsgivende inntekt fastsettes på samme måte som ved beregningen av inntektspensjon i folketrygdens alderspensjon. Ny AFP-pensjon blir levealderjustert. Pensjonsbeløpet justeres ved hjelp av et forholdstall for hvert årskull ut fra alderen for uttak av AFP. Ved uttak av AFP før fylte 67 år skal det for hver måned gis et fast kronetillegg til og med den kalendermåned arbeidstakeren fyller 67 år. Den livsvarige delen av AFP skal reduseres tilsvarende, slik at den samlede verdien av pensjonen ikke påvirkes av kronetillegget. Det ytes et livsvarig, skattefritt kompensasjonstillegg for personer født i årene fra 1944 til 1962.

Man kan bruke nett-tjenesten fra NAV og logge seg inn via MinID, for å simulere hvordan pensjonen blir ved forskjellig valg av uttakstidspunkt og uttaksgrad.

Finansiering

Den nye AFP-pensjonen finansieres ved at arbeidsgiver som deltar i ordningen, i fellesskap dekker 2/3 av utgiftene gjennom en avgift for ansatte. Styret for Fellesordningen for AFP har i møte 21. september 2010 fastsatt at premiesatsen for 2011 for ny AFP skal være 1,4 % av samlede utbetalinger mellom 1G og 7,1G til bedriftens arbeidstakere. Staten skal dekke øvrige 1/3 av utgiftene.

I den nye AFP-ordningen er det ingen egenandel for arbeidsgiver.

Alle bedriftene med deltakelse i den gamle AFP-ordningen er pålagt premie og egenandeler for å sluttfinansiere pensjonsutgifter i den gamle AFP-ordningen.

Bedrifter med ansatte som har tatt ut gammel AFP, må derfor fortsatt betale egenandel som skal utgjøre 25 prosent av den enkelte arbeidstakerens pensjon. I tillegg må bedriften fortsette å betale premie for gammel AFP for årene 2011–15. Styret har vedtatt følgende reduserte månedspremier for gammel AFP for 2011:

Arbeidstid 30 timer eller mer pr. uke	Arbeidstid 20 til 29 timer pr. uke	Arbeidstid 4 til 19 timer pr. uke
NOK 160	NOK 105	NOK 92

Styret har lagt vekt på at bedriftenes betaling av premier for ny og gammel AFP, og egenandeler for gammel AFP, ikke skal bli for omfattende. Det må antas at premiesatsen for ny AFP vil øke etter hvert som premie- og egenandelsbelastningen for bedriftene for gammel AFP blir faset ut. Dersom det inntrer en ekstraordinær situasjon, kan styret endre premiesatsen for 2011.

Overgangsregler og søknad

Ny AFP ytes til alle arbeidstakere som tilstås AFP med virkningstidspunkt fra og med 1. januar 2011. Alle ansatte som fyller 62 år etter 1. januar 2011 må ta ut pensjon i henhold til ny AFP-ordning som gjelder fra 1. januar 2011. Disse personene vil ikke lenger ha rettigheter etter den gamle AFP-ordningen. Dette innebærer at forpliktelsen knyttet til opptjente rettigheter i gammel AFP-ordning bortfaller helt.

For arbeidstakere født i årene fra og med 1944 til og med 1948 gjennomføres en gradvis innføring av ny AFP. Arbeidstakere født i 1949 vil således være det første årskullet som kan tilstås full ny AFP. Det innføres videre et kompensasjonstillegg for arbeidstakere født i 1944 til 1962 da arbeidstakere som tar ut AFP-pensjon i de nærmeste årene vil ha hatt begrensede muligheter til opptjening under det nye pensjonssystemet.

Personer som allerede har tatt ut hel eller gradert AFP etter den gamle AFP-ordningen, er bundet til dette og kan ikke bytte over til ny AFP-ordning. AFP-ordningen etter gamle regler (opprinnelig AFP) i Fellesordningen, i Spekter og i FA vil bli avvirket i perioden 2011–2015.

Felleskontoret og NAV har inngått avtale om at arbeidstaker som benytter NAVs elektroniske søknadsløsning for å søke alderspensjon i folketrygden, samtidig kan søke om ny AFP.